

[Бобахо В. А., Левикова С. И. Культурология: Программа базового курса, хрестоматія, словарь терминів. — М.: ФАИР-ПРЕСС, 2000. — С.382] *Таран В. О.*

ТРИПІЛЬСЬКА КУЛЬТУРА — археологічна культура ранніх землеробсько-скотарських племен південно-східної Європи, пам'ятки якої в кінці XIX ст. вперше відкрив В.Хвойка між Києвом та селами Халеп'я і Трипілля. Виникла раніше від єгипетської та шумерської цивілізацій. В Україні поширена на Правобережжі й частково — на Лівобережжі між Бугом і Дністром.

Розрізняють три етапи цієї культури: ранній (3500—3000 років до н.е.), середній (3000—2000 років до н.е.), пізній (2000—1700 років до н.е.). Трипільці займалися мисливством, рибальством та збиранням дикорослих рослин. Це перша на планеті цивілізація, яка дала людству технологію виробництва хліба. Трипільці вирощували пшеницю, ячмінь, просо, можливо, горох. Зерно молотили на кам'яних ручних зернотерках. Поселення склалися з великих глинобитних будинків, розташованих по колу, що забезпечувало кругову оборону.

Із Тр.к. пов'язують перше на південному сході Європи використання металу — саморобної міді, з якої виготовляли знаряддя (шило, рибальські гачки), зброю (кинжалі, сокири), прикраси (шпильки, каблучки). Для свердління отвору трипільці застосовували лучковий дріль з крем'яним свердлом (цей найдавніший пристрій, ймовірно, використовували й для видобування вогню). Найповніше трипільське мистецтво представлене гончарством. Це різної форми розписний посуд: миски, глечики, макітри, жертівні посудини у вигляді тварин, керамічні писанки, жіночі скульптурки, а також посудини, які нагадують українські горщики-близнята тощо. В орнаменті переважали мотиви спіралі, меандру та ін. В українському гончарстві, вишивках, килимах, різьбленні, розписах збереглося чимало типових елементів трипільського орнаментально-декоративного мистецтва.

Дехто з учених (Ю. Канигін, З. Ткачук) висуває ідею «українського триполізму», «відчуття Трипілля» як споконвічної хліборобської властивості української душі, як інстинкт землеробогодувальника. Це явище розглядається поруч з єврейським сіонізмом та японським «фундіамізмом» і трактується як «підсвідоме відчуття своєї Аратти, цієї хліборобської «Палестини» — в крові українців, у їх мріях і думках».

За радянських часів офіційна історична наука не визнавала трипільців предками українців, проте існує досить вагома система доказів визначної ролі трипільської культури у формуванні сучасного населення України (В. Хвойка, В. Щербаківський, Ю. Липа, Є. Маланюк, С. Мандебура, Ю. Шилов та ін.).

Про Трипільля як прадавню українську землю Д.Гуменна написала повість «Велике цабе».

[Енциклопедія українознавства для школярів і студентів / Авт.-уклад. В. В. Оліфіренко, С. М. Оліфіренко, Т. В. Оліфіренко, Л. В. Оліфіренко. — Донецьк: Сталкер, 1999. — С. 407]
Зотов В. М.